

56.

Suomen Pankin joko kumarsi

F. W. Mr. 14

1956 Dufholm.

V i r k a i l i j a v a i h t o
N O R G E S . B A N K I S S A
maalis-huhtikuussa 1956

Dita Dufholm

Suomen Pankin
vanhempi konttoriapulainen

S u o m e n P a n k i n J o h t o k u n n a l l e

Kiitän kunnioittavimmin Johtokuntaa minulle suodusta tilaisuudesta kahden kuukauden oleskeluun vaihtovirkailijana Norges Bankissa 1.3. - 31.4.1956.

Voin tyydytyksellä sanoa, että tämä aika oli minulle suureksi hyödyksi ja muodostui kehittäväksi ja kaikin puolin antoisaksi. Saamani käsityksen mukaan Norges Bankissa suhtaudutaan erittäin myöntiesesti virkailijavaihtoon, joka vuosi vuodelta jatkuen lisää keskinäistä mielenkiintoa. Tämän pohjoismaisen virkailijavaihdon ja muualle ulkomaille suuntautuvien opintomatkojen lisäksi Norges Bank myöntää vuosittain useita stipendejä samanluontoista, noin kuukauden kestävää, virkailijavaihtoa varten pääkonttorin ja haarakonttorien välillä.

Stipendiaatteja varten järjestetystä ohjelmasta huolehti

sekä Norges Bankin henkilökunnan konttori että virkailijayhdistys. Ensiksimmäinittu ohjasi opiskelua ja sijoitusta pankin eri osastoille ja järjesti myös yhteisesti virkailijayhdistyksen kanssa muuta ohjelmaa. Opiskelu pankissa ei tapahtunut tarkan ohjelman mukaisesti vaan piti henkilökunnan konttori suotavana melko vapautta kunkin vaihtovirkailijan itsensä suunnittelemaa ja omia toivomuksia noudattavaa järjestystä, kuitenkin huomioonottaen eri osastojen tärkeysjärjestyksen ja työn paljouden sekä kiireellisyyden asettamat rajoitukset. Kaikille kolmelle vaihtovirkailijalle yhteisesti järjestetty opiskelu ei olisikaan käynyt päinsä, koska kaikki eivät tulleet eivätkä myöskään lähteneet samanaikaisesti.

Työn seuraaminen eri osastoilla kävi sujuvasti. Tavallisesti konttori- tai osastopäällikkö selosti lyhyesti osaston tehtäviä ja työjärjestelyä, minkä jälkeen virkailijat hyvin myötämielisesti ja auliisti tarkemmin selostivat tehtäviään ja vastasivat kysymyksiin. Muutamien osastojen organisatio kävi selville monistetusta "työjärjestys"-ohjelmasta.

Norges Bankissa korostettiin, että on myös suotavaa, että varsinaisen pankissa tapahtuvan opiskelun lisäksi vaihtovirkailijat saavat tutustua erityisesti tyypilliseen norjalaiseen elämäntapaan, eri alojen toimintaan ja elinkeinoelämään. Johtokunnan myötävaikutuksella järjestettiin meille erittäin mielenkiintoinen matka Ålesundin kalastuskaupunkiin ja Bergeniin, joissa Norges Bankin haarakonttorit olivat matkan varsinaisena päämääränä. Myös kolmen päivän pysähdys Lesjaskogi'ssa yksityispankkien hiihtomajalla kuului ohjelmaan. Tämän lisäksi oli vaihtovirkailijoilla tilaisuus käydä eri teollisuusalojen tehtaissa ja seurata myös julkista yhteiskuntaelämää. Kävimme mm. A/S Akers mek. Versted'in laivatelakalla, Stortingetin istuntoa seuraamassa

ja eräässä suurimmassa yksityispankissa, Den Norske Creditbank'issa.

Norges Bank'in setelipainoon katsomaan rahojen valmistusta pääsimme myös, vaikka sinne ei yleensä päästetä pankin omiakaan virkailijoita.

Virallisen ohjelman lisäksi järjestettiin monia viraanvaraisia yksityistilaisuuksia, joissa meillä oli ilo tutustua pankkitovereihimme.

Varsinaisen pankkitoiminnan osalta tutustuin lähemmin valuutansäännöstelyn järjestelyyn, josta lyhyesti saanen kertoa seuraavan.

I Immateriaalisia maksuja koskeva valuutansäännöstely

Valuutansäännöstelyä vähitellen lievennettäessä - tuonnista on 75 % vapaata tai automatisoitua - OEEC-maitten välillä tehdyn sopimuksen mukaisesti on myös erinäisistä immateriaalisista hyödykkeistä aiheutuvien maksujen suoritusta helpotettu. Sopimus edellyttää että jäsenmaat vastavuoroisesti sallivat keskenään lähemmin määrättyjen maksujen suorituksen ja sellaisten sopimusten solmimisen, jotka aiheuttavat maksuja.

Valuuttapankeille on myönnetty oikeus ilman Norges Bankin jokaisessa tapauksessa erikseen antamaa lupaa ottaa vastaan ja välittää näitä maksuja annetun tarkemman ohjeen mukaisesti. Ohjeessa luetellaan erilaatuisia maksuja, jotka voivat tulla kysymykseen. Siinä mainitaan rajoitukset määrään nähden, välittömästi tuontiin liittyvien maksujen yhteydessä huomioonotettavat seikat ja eritellään yleensä valuutansaantiehtot kussakin tapauksessa ja määrätään minkälaiset tositteet on vaadittava.

Edellämainitun ohjeen mukaisesti ovat liikepankit oikeutetuja myöntämään valuuttaa mm. seuraavissa tapauksissa:

Teknillistä apua koskeviin maksuihin, kuten ulkomaalaisten asiantuntijain palkkoihin, palkkioihin suunnittelu- ja piirustus-työstä, tuotantomenetelmien tarkastuksesta ym. myönnetään enintään Kr 5 000:-.

Laivojen välttämättömiin korjauksiin ja niiden kunnossapitämisestä aiheutuviin juokseviin kuluihin myönnetään Kr 50 000:- - 150 000:- riippuen laivan suuruudesta.

Ulkomaalaisten Norjassa hankkiman ansion siirto

Tilapäisesti - enintään 2 vuoden ajan - Norjassa oleskelevien ulkomaalaisten - myös vapaan ammatin harjoittajien - ansiotulot saadaan siirtää kotimaahan asianomaisen juoksevien maksujen suorittamista varten, kuten perheen elatukseen, veroihin, vuokriin ym., edellyttäen että vero- ym. lainmukaiset vähennykset on tehty. Mikäli anottu määrä vaikuttaa suhteettoman suurelta, on Norges Bankin lupa hankittava. Tähän ryhmään kuuluvat myös erilaiset taiteilijapalkkiot, joita varten aikaisemmin varattiin valuuttakiintiöt.

Ulkomaalaisten liiketoiminnasta ansaitseman tulon siirto

Norjassa liiketoiminnalla saadusta nettoansiosta voidaan, sen jälkeen kun verot on maksettu, siirtää enintään Kr 5 000:- vuodessa.

Avustusten siirto

Lakimääräisten elatusavustusten ja tuomioistuimien määräämien muiden avustusten siirto sallitaan. Sellaisiin yksityisluontoisiin avustuksiin, jotka lähetetään henkilöille, jotka ovat asianomaisen maan viranomaisten antaman todistuksen mukaan avustuksen tarpeessa ja ovat asuneet vakituisesti maassa vähintään

4 vuotta, myönnetään enintään Kr 750:- kuukaudessa.

Jäsenmaksuihin myönnetään enintään Kr 200:-.

Henkivakuutusmaksut vakuutuksista, jotka Norjan kansalaiset ovat ottaneet ulkomaisissa yhtiöissä, sallitaan. 1/7 1950 jälkeen otettuihin vakuutuksiin on saatava Norges Bankin hyväksyminen.

Matkavaluutan myöntäminen ja myynti on suureksi osaksi siirretty valuuttapankkien harkittavaksi Norges Bankin antamien tarkempien määräysten mukaan.

Valuuttapankit voivat myöntää matkavaluuttaa turistimatkoja varten Kr 700:- henkeä ja vuotta kohden. Välttämättömiä liikematkoja varten saadaan myöntää tarkan luettelon mukaan määräytyt määrät kunkin maan valuuttoja arvioituna henkeä ja päivää kohden. Opintomatkoja varten EPU-maihin saadaan myöntää vuodeksi kerrallaan kuukausi- tai neljännesvuosierissä Kr 700:- kuukaudessa oleskelukuluihin ja lisävaluuttaa lukukausimaksuihin, opintovälineiden hankkimiseen ym. Ammattikongressimatkoja varten myönnetään turistivaluutan lisäksi Kr 100:-. Seuramatkoja varten myönnetään tavallinen määrä turistivaluuttaa (Kr 700:-). Norges Bankin lupaa ei tarvita seuramatkojen järjestämiseen ellei tätä suurempaa määrää valuuttaa anota.

Matkaliput voidaan ostaa vapaasti. Sekä Norjan kansalaiset että ulkomaalaiset (EPU-maista) voivat ostaa matkalippuja Norjan tai ulkomaan valuutalla. Poikkeuksen muodostavat matkat Norjan ja USA:n välillä.

Matkavaluutan myynti on merkittävä passiin. Matkan tapahtuessa maihin, joissa passia ei vaadita, annetaan matkailijalle valuutanvientilupa, ei kuitenkaan turisti- ja opintomatkoja varten, jolloin on joka tapauksessa oltava passi.

Turistivaluuttamäärää korotettiin v.1952 40 %:lla 500

kruunusta 700 kruunuun, jonka jälkeen arvioitiin matkavaluuttamenojen kasvaneen n. 18 %.

Valuutan myöntämisen tarkkailu

Valuuttapankit ovat velvolliset lähettämään Norges Bank'in Valutakontoretille ilmoituksen, asianomaista kaavaketta käyttäen, jokaisesta valuutanmyynnistä ja ostosta sekä tarkoin ilmoittamaan tyydyttävällä tavalla sekä maksun aihe että esitetyt tositteet. Vaadittaessa on tositteet esitettävä Norges Bankille. Jos tätä jälkitarkkailua suoritettaessa havaitaan epätäydellisyyksiä ja laiminlyöntejä, huomautetaan niistä pankeille kirjallisesti.

Vaikka valuuttapankit ovat oikeutettuja myöntämään valuuttaa tässä mainittujen maksujen lisäksi vielä lukuisiin muihin tarkoituksiin, kertyy Norges Bankin ratkaistavaksi kuitenkin päivittäin melkoinen määrä anomuksia, joko sellaisia joiden käsittelymiseksi ei ole laisinkaan tai ei tarpeellisen tarkkoja ohjeita, tulkinnanvaraisia tai muuten vaikeasti ratkaistavia ja kaikki ne tapaukset, joissa ainoastaan Norges Bankilla on ratkaisovalta.

II Omaisuuksien ja omaisuuden tuoton siirto

Omaisuuksien siirtoa varten valuuttaa on anottava Norges Bankilta. Yleensä valuuttaa ei myönnetä omaisuuden siirtoon EPU-maihin. Poikkeuksena on kuitenkin Ruotsi, jonne on oikeus siirtää Kr 25 000:- kaikkiaan, ja Englanti ja Tanska, joiden kohdalla ei ole mitään rajoituksia. Muihin EPU-maihin voidaan myöntää omaisuuden siirtoa poikkeuksellisissa tapauksissa, esim. perinnön siirtoa varten enintään Kr 10 000:-. Edellytykset näihin siirtoihin ovat, että asianomainen on ko. maan kansalainen tai on asunut maassa vähintään 2 vuotta.

USA:han ja Kanadaan myönnetään valuuttaa kertakaikkisena

omaisuuden siirtona enintään 50 000 kruunun arvosta. Perinnöt voidaan siirtää rajoituksetta. Edellytyksenä on Amerikan tai Kanadan kansalaisuus tai vakituinen asuminen ao. maassa vähintään 4 vuotta.

Omaisuu den tuoton siirtämiseen myönnetään valuuttaja valuuttapankit voivat ottaa maksuja vastaan, jos kysymyksessä on arvopapereista ja pankkitalletuksista saatu korko tai muu omaisuuden tuotto (=tuotto kiinteästä omaisuudesta mukaanluettuna), joka on langennut maksettavaksi 1/7 1950 jälkeen. Tällöin on todistettava, että omaisuus on ollut ja on edelleen henkilöitten omistuksessa, jotka ovat asuneet muussa OEEC-maassa kuin Norjassa 1/7 1950 lähtien.

III Filmien tuonti ja filmivuokrien suoritus

Vuosina 1949-53 oli filmien tuonti ja royaltyn suoritus säännöstelty siten, että filmien tuojat anoivat Norges Bankilta sekä tuontilupaa että lupaa filmivuokrien maksamiseen. Näitä maksuja varten Norges Bank varasi vuosittain valuuttakiintiöt, joita käytettiin sitä mukaa kuin yhtiöt joutuivat suorittamaan velkojaan. Kiintiötä ei jaettu eri filmiyhtiöiden kesken. Tämä ei aiheuttanut mitään vaikeuksia, koska kiintiöt olivat yleensä riittävän suuria eikä niitä käytetty läheskään kokonaan.

Kiintiö filmimaksuja varten EPU-maihin oli 2 milj. kruunua vuodessa, josta n. 1,5 milj. käytettiin. Sekä filmien materiaali- että vuokramaksuja varten valuutta myönnettiin välittömästi tuojien anoessa sitä. USA:sta ja muista \$-maista tuotujen filmien maksuun varattiin 2,8 milj. kruunun kiintiö vuodessa. 50 % maksuista myönnettiin \$:ssa ja 50 % maksettavaksi sulkutilille.

Myöhemmin luovuttiin kiintiöjärjestelmästä. V.1952 vapau-

tettiin filmien tuonti EPU-maista. V:sta 1953 lähtien filmimaksut \$-maihin saatiin suorittaa siten, että 70 % voitiin suorittaa heti \$:ssa ja 30 % sulkutilille. Sulkutilille jääviä varoja käytetään mm. tullin, rahtien, tekstauksen ym. filmien tuontiin ja esitykseen liittyvien kulujen maksuun.

Kaikkiaan filmimaksuihin arvioidaan tarvittavan nykyään n. 6 milj. kruunua vuodessa. Valuuttapankit saavat ottaa vastaan ajanviete-, opetus- ja dokumentäärifilmien maksuja ja vuokria EPU-maihin. Mainosfilmimaksuja ei saada ottaa vastaan. Todisteena on vaadittava revisorin antama vahvistus siitä, että vuokrasopimus on tehty puhtaasti prosenttuaaliselle pohjalle, että ennakkoa ei ole maksettu tai asetettu takuuta ja että vuokramaksut on laskettu esitystulojen nettomäärästä (mahdolliset tekstaus-, mainos-, kuljetus- ym. kulut Norjassa vähennettynä). Tästä poikkeavissa tapauksissa on Norges Bankin lupa hankittava.- Ennakkomaksuja ja takuumaksuja filmeistä ei yleensä hyväksytä.

Amerikkalaisten (MPEA) filmiyhtiöiden tilintarkastuksen suorittaa kansainvälinen Price Waterhouse & Co, jonka lähettämät tilintarkastajat myös varustavat Norges Bankiin määräaikoina suoritettavaksi langenneiden maksujen yhteydessä jätettävät raportit tarkastusmerkinnällään ja he käyvät myös antamassa selostuksen pankille tarkastuksissa tekemistään havainnoista n. 5 - 6 kertaa vuodessa. Valuuttaa filmiyhtiöille tarkastusten suorittamisen korvaukseksi ei myönnetä, vaan joutuvat yhtiöt järjestämään maksut muilla tavoin.

Tuotavien filmien laatuun ja hintaan vaikuttanee se seikka, että elokuvien esitys Oslossa ja Norjan suurimmissa kaupungeissa ei ole yksityisten käsissä, vaan ovat elokuvateatterit kunnallisia.

IV Asuntolainat virkailijoille

Lopuksi haluan vielä kertoa, miten Norges Bank on pyrkinyt tukemaan pankin virkailijoiden asunnon hankintaa, joka myöskin Norjassa on erittäin vaiketa vallitsevan asuntopulan takia.

Norges Bank on vuodesta 1924 alkaen myöntänyt erittäin edullisin ehdoin lainoja virkailijoilleen asuntojen hankkimista varten.

Lainaa on oikeutettu hakemaan jokainen Norges Bankin vakinaisen virkailija. Vakinaiseksi virkailijaksi on mahdollisuus päästä vuoden kestävän koeajan kuluttua. Laina-anomukset, joihin on liitettävä selostus suunnitellun asunnon suuruudesta, sijainnista ym., jätetään johtokunnalle, joka ratkaisee lainan myöntämisen.

Vuonna 1950 hyväksyi pankin ylin hallintoelin, Edustajisto, 1 milj. kruunua varattavaksi nk. Boligfondet'iin asuntolainoja varten.

Lainaa voidaan käyttää:

- 1) rakennuslainana asunnon rakentamista varten
- 2) jo valmiin asuntorakennuksen ostoon
- 3) lainana virkailijoille, joilla jo on asunto
- 4) mikäli varat sallivat, lainana osake- tai "obligatio"-huoneiston hankkimiseen osakkeiden tai obligatioiden talletusta tai muuta vakuutta vastaan.

Lainaehdot

Pankki myöntää lainoja 85 % tarvittavasta pääomasta. Asunnon hankkijan on itse hankittava loput 15 %. Lainan korko on yleensä 1 % ja kuoletus 3 % vuodessa, joten takaisinmaksuaika voi muodostua 30 - 40 vuotta kestäväksi. Korko on v.1949 alennettu 2 %:sta 1 %:iin, 8/5 1945 jälkeen rakennettujen talojen

osalta, kuoletuksen noustessa 2 %:sta 3 %:iin.

Rakennuslaina voidaan myöntää virkailijoille sitä mukaa kuin rakentaminen edistyy. Vakuudeksi asetetaan Norges Bankille "panttiobligatio", jolloin panttina on tontti ja rakennus. Lainalle ei makseta korkoa rakentamisvaiheen aikana. Rakennuslainat vaihdetaan, rakennuksen valmistuttua, mahdollisimman suureen kiinteään lainaan. Tällöin voi saada 2.prioriteettilainan kuoletusvelvollisuuksin - tavallisesti 50 % tarvittavasta pääomasta, Boligfondet'in varoista, kun taas 1.prioriteettilainana on hankittava muualta esim. Norges Bankin eläkekassasta, joka voi antaa lainan 1.prioriteettivakuutta vastaan virkailijan omaisuudesta.

Valmiitten asuntorakennusten ostoon tai jo hankittujen asuntojen maksamiseksi myönnetään 2.prioriteettilainoja Boligfondet'ilta 85 % kauppahinnasta tai -arvosta. Koron määrää johdosta, ei kuitenkaan näitten lainojen yleistä korkoa alemmaksi.

Osakehuoneiston ostoa varten saadaan laina yleensä kokonaan Boligfondetiltä, koska eläkekassa ei myönnä lainoja asuntoesakevakuudella. Tästä lainasta on maksettava korkeampi korko ja kuoletusprosentti kuin aimaistemmin mainituista lainoista.

Saadun lainan irtisanomisaika on 6 kuukautta. Laina voi jatkua niin kauan kuin asunto on asianomaisen virkailijan tai hänen eläkkeeseen oikeutetun lesken tai lasten hallussa. Laina lankeaa heti takaisinmaksettavaksi, jos lainan saanut virkailija eroaa pankista tai rikko lainasopimusta vastaan. Pankin palveluksesta luopunut virkailija saa edelleen asua pankilta saadulla lainalla hankkimassaan asunnossa, mutta hän joutuu tällöin maksamaan lainan kokonaisuudessaan takaisin.

Norges Bankin yli 900:sta virkailijasta on 230 - haarakonttorien virkailijat mukaan luettuina - eli 25 % käyttänyt

hyväkseen näitä lainoja.

Vuonna 1950 perustivat pankin virkailijat nk. "Bygge- og Boliglaget for Norges Banks personal" in, joka toimii pankin ja virkailijoitten välisenä elimenä, lainan järjestämiseksi pankilta Grav-nimisen alueen ostamista varten Baerum'ista, joka sijaitsee n. $\frac{1}{2}$ tunnin automatkan päässä Oslostä. Täältä sai 48 perhettä asunnon.

Helsingissä, toukokuun 29 päivänä 1956

Sita Dufulen